

Fantastyka w literaturach słowiańskich

idee | koncepty | gatunki

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
KATOWICE 2016

Fantastyka w literaturach słowiańskich

idee | koncepty | gatunki

[Kup książkę](#)

NR 3452

Fantastyka w literaturach słowiańskich

idee | koncepty | gatunki

Redakcja tomu
Andrzej Polak
i
Monika Karwacka

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2016

[Kup książkę](#)

Redaktor serii: Historia Literatur Słowiańskich: BOŻENA TOKARZ
Recenzja: BOGDAN TROCHA

Projekt okładki: MAREK J. PIWKO
Redaktor: MICHAŁ NOSZCZYK
Korektor: GABRIELA WILK
Łamanie: EDWARD WILK

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-743-2
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-744-9
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawnictwo.us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 16,5. Ark. wyd. 12,5.
Papier offset. III kl., 90 g. Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, Spółka jawna
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

[Kup książkę](#)

Spis treści

Od redakcji	7
MACIEJ PAROWSKI	
Fantastyki słowiańskie?	9
JACEK SOBOTA	
Od historii „zamrożonej” po ideę postępu – motywy historiozoficzne w literaturze <i>science fiction</i>	23
АНАТОЛИЙ НЯМЦУ	
Легендарно-мифологическая аксиология в фантастике	41
KATARZYNA GADOMSKA	
Specyfika noweli fantastycznej Stefana Grabińskiego	53
KATARZYNA ARCISZEWSKA	
Wampir – lustro rzeczywistości. O jednym z aspektów współczesnej rosyjskiej literatury wampirycznej	75
ALEKSANDRA ZYWERT	
Powieść na koniec wieku. <i>Wybrakówka</i> Olega Diwowa	95
ANDRZEJ POLAK	
Historia alternatywna a rosyjskie pragnienia imperialne. <i>Укус ангела</i> Pawła Krusanowa	117
ЕЛЕНА МИХАЛИК	
<i>Хроники странного королевства</i> Оксаны Панкеевой: гендерный аспект	145

НАТАЛЬЯ ПОПОВИЧ	
Журнал «Полдень. XXI век» как зеркало современной русской фантастики	161
ОЛЕСЯ СТУЖУК	
«Смерть» или трансформация научной фантастики	171
ANNA N. WILK	
Braterstwo wilków. Motyw przemiany we współczesnej rosyj- skiej literaturze grozy	183
MAGDALENA SZCZEPÓCKA	
Szamanizm we współczesnej polskiej fantastyce na przykła- dzie <i>Rudej sfory</i> Mai Lidii Kossakowskiej i <i>Popiołu i kurzu</i> Jarosława Grzędowicza	201
AGNIESZKA GRAJCAR	
Przestrzeń <i>fantasy</i> w „trylogii husyckiej” Andrzeja Sapkow- skiego	221
EWA DRAB	
Magia a kryminał, fantasy a literatura detektywistyczna: styli- zacja i hybrydyzacja w powieści <i>Mag niezależny Flossia Na- ren</i> Kiry Izmałowej	235
PAWEŁ WIATER	
Słowiańskie zamięłowanie do postapokalipsy. Uniwersum Metro 2033 jako zwiastun nowego rodzaju literatury fanta- stycznej	249

Od redakcji

Praca stanowi kontynuację tomu *Fantastyka rosyjska dawniej i dziś*, zainicjowanego przed kilku laty przez grono rusycystów z Uniwersytetu Śląskiego. *Fantastyka w literaturach słowiańskich. Idee, koncepty, gatunki* poświęcona jest najpopularniejszemu gatunkom i zjawiskom występującym w obrębie fantastyki słowiańskiej – przede wszystkim polskiej i rosyjskiej. Choć książka skierowana jest głównie do badaczy literatury, to z pewnością zaciekawi każdego miłośnika fantastyki. Zainteresowany czytelnik znajdzie w niej artykuły badaczy polskich, rosyjskich i ukraińskich, dotyczące rozmaitych aspektów omawianego fenomenu. W swoich tekstach wskazują oni na współzależność odmian gatunkowych, obecnych w polskiej i rosyjskojęzycznej fantastyce od końca lat 70. minionego stulecia. Analizują zagadnienia dotyczące historiozofii, współtworzące literaturę fantastycznonaukową. Raz jeszcze powracają do przeżywającego kolejny renesans gatunku antyutopii (tudzież dystopii). Jedna z autorek analizuje osobliwości „wewnętrznej fantastyki” Stefana Grabińskiego, twórczości inspirowanej takimi myślicielami, jak Platon, Henri Bergson czy William James. Inna prezentuje motywy wampiryczne w dziełach współczesnych rosyjskich fantastów. Uwagę badaczy przyciągają próby wykreowania rosyjskiej idei narodowej oraz systemu wartości, który gwarantowałby elementarne

poczucie sprawiedliwości – problem ten podejmuje w swoich utworach Oleg Diwow. Podobne zagadnienie porusza artykuł rozpatrujący historię alternatywną Pawła Krusanowa w kontekście rosyjskich pragnień imperialnych. Kwestia ta interesuje wielu rosyjskich fantastów, których teksty współtworzą odrębną całość, tzw. fantastykę imperialną. Artykuł poświęcony genderowej specyfice cyklu współczesnej ukraińskiej pisarki Oksany Pankiejewy pozwala stwierdzić, że problematyka gender podporządkowuje sobie artystyczny system omawianych utworów. Kolejny relacjonuje działalność wielce zasłużonego dla fantastyki rosyjskiej almanachu „Полдень. XXI век”, którego założyciel – Boris Strugacki – promował i wspierał liczne grono fantastów – nie tylko w Rosji. Jeszcze inny podejmuje polemikę z badaczami po raz kolejny obwieszczającymi śmierć „twardej fantastyki naukowej”. Młode polskie badaczki interesuje motyw przemiany we współczesnej rosyjskiej literaturze grozy (na przykładzie utworów Olega Diwowa i Dmitrija Suslina), motywy kojarzone z syberyjskim szamaństwem (w dziełach polskich fantastów – Mai Lidii Kossakowskiej i Jarosława Grzędowicza), związki literatury fantasy z wierzeniami dawnych Słowian (w *Trylogii husyckiej* Andrzeja Sapkowskiego), zależności pomiędzy literaturą fantasy, magią a kryminałem i powieścią detektywistyczną. Ostatni tekst traktuje o cieszącym się dużym zainteresowaniem projekcie Uniwersum Metro 2033. Niewykluczone, że jego korzenie tkwią w słowiańskiej fascynacji postapokaliptyką. Osoby zainteresowane fantastyką znajdą w niniejszym tomie informacje, które, z jednej strony, wzbogacą ich wiedzę na temat interesującego wycinka literatury współczesnej, z drugiej zaś, staną się impulsem do kolejnych, pasjonujących lektur.

Monika Karwacka
Andrzej Polak

Fantastyka w literaturach słowiańskich

Z fantastyką w Polsce już od czasów Stanisława Lema mamy pewien kłopot. Ewoluuje kształt, definicje i rola gatunku, pisarze nieustannie zaskakują czytelników. Po stanie wojennym, w wyniku pojawiania się miesięcznika „Fantastyka” (1982), co rok, co dwa przybywało debiutantów piszących po nowemu. Już w połowie lat 70. XX wieku zinstytucjonalizował się ruch klubów fantastyki; liczba organizowanych przez nie rokrocznie tzw. konwentów zbliża się obecnie do pięćdziesiątki. Mnożą się fanzyny i literackie nagrody przyznawane przez różne środowiska, rośnie liczba ośrodków uniwersyteckich badających fantastykę na serio.

z tekstu Macieja Parowskiego *Fantastyki słowiańskie?*

Właściwie przez cały XX wiek fantastyka w literaturze rosyjskiej zajmowała istotne, choć nie zawsze należycie eksponowane miejsce. Choć początkowo spektrum jej odmian było stosunkowo spore, w okresie radzieckim niewiele z niego ocalało. Przełom lat 80. i 90. przyniósł z jednej strony uwolnienie rodzimej literatury z ograniczeń cenzuralnych, z drugiej – zalew pozycji zachodnich fantastów. Podczas gdy społeczeństwo nadrobiło straty czytelnicze, obok kształtowało się nowe, barwne i zróżnicowane oblicze rosyjskiej fantastyki, reprezentowane głównie przez autorów, dla których wspólnym wydarzeniem pokoleniowym był rozpad ZSRR i dramatyzm lat 90. – okres w historii Rosji, jak pisze Lew Daniłkin, szczególnie trudny dla twórców z uwagi na dojmujące poczucie ostatecznej utraty jedności tożsamości narodowej.

z tekstu Aleksandry Zywert *Powieść na koniec wieku. „Wybrakówka” Olega Diwowa*

Więcej o książce

CENA 20 ZŁ | ISSN 0208-6336
(+ VAT) | ISBN 978-83-8012-744-9

[Kup książkę](#)

